

After-LIFE plejeplan
for

“Halmø”

Periode: 2012-2022

Lars Briggs og Kristoffer Hansen

Amphi Consult v./Lars Briggs
www.amphi.dk

1

1. Lokalitetsbeskrivelse

Halmø er projektområder nr. 6 i LIFE Baltcoast projektet og er den del af det 450 km² stort NATURA 2000 område "Sydfynske Øhav". Projektområdet er delt i to adskilte områder, hhv. på vest- og østdelen af Halmø og omfatter i alt 21 ha. Af disse er ca. 19 ha strandenge mens de resterende 2 ha fordeler sig på 4 større kystlaguner.

Inden projekts begyndelse var den lille øs græsarealer og tidligere marker i kystområderne delvist tilgroede med tæt græs og buskvegetation, hovedsagligt rynket rose og hvidtjørn, fordi den landbrugsmæssige anvendelse af arealerne var ophørt. Samtidig var der rejst plantager med nåletræer. Tilvoksningen af strand- og ferske enge havde mindsket det terrestriske habitat for strandtudse, grønbroget tudse og forskellige arter af engfugle. Ynglende vadefugle havde helt opgivet øen pga. den tætte vegetation omkring alle eksisterende vandhuller. Græsning af både de højere beliggende områder, såvel som engene var nødvendig for at forbedre tilstanden af habitatene.

Den vestlige lagune med relativ lav salinitet var ikke en egnet habitat for tudser eller vadefugle længere, da bredderne var tilgroede med strand-kogleaks. I selve lagunen havde organisk materiale akkumuleret sig hen i løbet af de sidste 25 år, forårsagende eutrofiering og mudret vand. Saliniteten var blevet hævet kunstigt ved at pumpe saltvand ind i selve lagunen med det formål at skabe et rastested for ænder og andre vandfugle og dermed forbedre jagtmulighederne. Naturligt var lagunen blevet afskåret fra havet for mere end 100 år siden og vandet var blevet fersk.

Ved at hæve saliniteten var saltelskende planter så som strand-kogleaks i stand til at udkonkurrere mindre salttolerante arter så som kryb-hvene (en foretrukket æglægningsplante for strandtudse og grønbroget tudse). Denne ændring var blevet fremskyndt af ophøret af græsning.

2. Aktiviteter i LIFE BaltCoast

2 laguner (vestlige og østlige del af øen) blev genoprettet for vadefugle og tudser. Den lavvandede lagune på vestkysten af øen blev rensat for mudder med et mål at forbedre yngleforholdene for tudser. Der blev gravet prøvehuller med håndkraft for at kunne beskrive sedimentet i lagunerne. Lerbund blev foretrukket foretrækkes frem for tørv, da ler giver den bedste vandkvalitet og optimale betingelser for ynglende padder. Da lerbund giver en bedre vandkvalitet, blev der gravet ned til leret de steder, hvor der var i de øverste jordlag.

5 naturlige lavninger blev genoprettet som ynglesteder for padder og som værdifulde habitater for fugle. Da der er masser af overvintringssteder på øen fokuseredes genopretningsaktiverne på forbedring af tilstanden af de lavvandede områder.

I alt 2 ha blev ryddet for hvidtjørnbuske omkring den vestlige lagune. Formålet var, at reducere prædationen på ynglende vadefugle, ænder og gæs.

I 2005 blev der hegnet omkring 33 ha enge og tidligere marker og indført helårsgræsning på Halmø - Desuden blev der opsat midlertidige hegn til beskyttelse af laguner, lavninger og vandhuller i de første år. Omkring 15 ha tidligere dyrket land er nu permanent græs. I årene herefter blev udviklingen effekterne af græsningen fulgt nøje. I 2008 udbrød kvæg- og fåresygdommen "bluetongue", hvilket fik den praktiske konsekvens, at antallet af græssende kreaturer måtte reduceres til 10 dyr eller derunder, i 2009 til 2012 var der kun 8 dyr i området hvorfor det er nødvendigt at supplere med beskæring af buske i visse områder. I 2011 og 2012 blev en del rynket rose og hvidtjørn fjernet fra øens højere partier.

3. Aktuell bevaringsstatus og trusler

3.1. *Habitater*

Indførelsen af helårsgræsning har vist sig at være ganske gavnlige for strandengen ved at reducere behovet for at beskære busk- og trævækst på øen. Øen græssede i 2009 kun af 8 stykker kvæg, hvorfor der endnu er behov for at skære buske ned i nogle områder. Det anbefales at øge antallet af kvæg eller supplere med heste og geder.

Det bemærkedes, at fæces og urin fra kvæget gjorde lagunerne og vandhullerne mudrede. Det foreslås, at hegne vandhullerne og lagunerne i forårs- og sommerperioden. Hegningen bør gennemføres i såvel eksisterende laguner som genoprettede laguner og lavninger og nye vandhuller.

3.2. *Arter*

Bestandene af de to tudsearter grønbroget tudse og strandtudse var begge store i 1980'erne men er i dag meget små. Strandtudse var til stede med en meget lille og sårbar bestand i den tilbageværende lagune på den vestlige del af øen. Bestanden af grønbroget tudse var samme sted lidt større, men bestanden af begge arter blev begrænset af kvaliteten af terrestriske og akvatiske habitater. Både strandtudse og grønbroget tudse manglede den pionervegetation, som opstår ved helårsgræssende hårdført kvæg. Lokalt omfatter adskillige kystlaguner, hvoraf 2 blev udvalgt til indeværende projekt.

Fra 2005 til 2008 blev strandtudse registreret hvert år på Halmø med nogle få kvækkende hanner. Genoprettelsen af naturlige lavninger og kystlaguner i 2009 gav resultat i form af ynglesucces af strandtudse i et vandhul. I 2010 blev ynglesucces registreret på 3 steder i den vestlige del af øen.

Ynglesucces af grønbroget tudse blev konstateret i 2001. I perioden 2005-2009 blev der registreret 8-25 kvækkende hanner årligt. God ynglesucces blev konstateret i 2010 i en kvægdam i den østlige del. Ynglesucces konstateredes desuden i den vestlige og østlige store laguner.

Halmø har historisk ikke noget betydelig forekomst af de vadefuglearter, der er målarter for projektet. Øens kuperede terræn gør desuden, at der som regel ikke er langt fra engområder til bevoksning af buske og træer. Aktiviteterne i projektet er derfor primært fortaget for padderne. Der skulle dog være muligt at Klyde (EF fuglebeskyttelsesdirektivet bilag I) kan genindvandre. Af de mere almindelige engfugle yngler vibe og rødben med ganske få par. Kystlaguner og lavninger der er oprenset vil dog uden tvivl gavne antallet af ynglende andearter. Bl.a. er knarand og gravand registreret ynglende i den vestligste lagune efter oprensning.

SWOT analyse til klarlæggelse af styrker/svagheder – muligheder/trusler. Med denne metode identificeres hvilke problemer eller behov der udestår når LIFE projektet slutter.

Tabel 1: SWOT analyse af forholdene i området.

	Hjælper til at opnå mål	Skadeligt for at opnå mål
Lokale faktorer som styrker eller svækker	Styrker	Svagheder
	God græsningsinfrastruktur på øen i form af hegn og vandingshuller. Græsningen omfatter nu det meste af øen og er helårs med robust kvæg.	Det kuperede terræn gør, at tørrere ikke saltprægede dele af øen grænser tæt op til strandenge og laguner, hvilken gør øen mindre egnet for engfugle.
	Strandengen er ud fra en botanisk vurdering vurderet som værende i god naturtilstand.	Kvæget har adgang til store tørre arealer med græs, hvilket kan give problemer i forhold til at græsse strandenge og lavninger tilstrækkeligt.
	En af de vigtigste lokaliteter for strandtudse og grønbroget tudse i Øhavet pga. de mange laguner og vandhuller nu i god tilstand.	Da der ikke er adgangsforbud på øen i yngletiden og heller ikke er henstillingsområder kan besøgende give en vis forstyrrelse.
Eksterne faktorer som styrker eller svækker	Muligheder	Trusler
	Mulighed for øgning af græsningstrykket til 2 kreaturer per ha, da der i projektet er opsat hegn om det meste af øen.	Tilvoksning, også med buske, bl.a. rynket rose og invasiv brombær, af strandenge og laguner pga. for lavt græsningstryk.
	Mulighed for at fjerne mere tjørn, rynket rose og invasiv brombær.	Landrovdyr, ville hvis de kom til øen, kunne trives pga. den meget vegetation og udgøre en trussel for ynglende kystfugle.

4. Anbefalinger til fremtidig pleje

Halmø er et højt prioriteret strandengsområde med sjældne padde- og plantearter. Ynglefuglene i dette område er alle afhængig af tilpas græsning. Kun kvæg græsser på en måde, som forhindrer tilvoksning af denne højt prioriterede habitattype. Antallet af skotsk højlandskvæg eller andre hårdføre græssere bør øges til et dyr per 2 hektar. De højest prioriterede områder mht. til græsning er den vestlige del af øen, inklusive de meget salte laguner og Atlanterhavs-strandengene. Den højere liggende del af øen har det mindste behov for græsning, selvom græsning er ønskeligt på lang sigt for at undgå tilvoksning af krat i et større omfang og udvikling af skov.

For at forbedre områder for eng- og vadefugle og for at understøtte helårsgræsning med kvæg, er det nødvendigt at foretage manuel fjernelse af områder med uønsket vegetation i området.

Den lavvandede lagune på vestkysten af Halmø bør renses for mudder når vandkvaliteten evt. bliver forværret for at forbedre yngleforsørene for tudserne.

Rørbevoksningen omkring lagunen på nordøstkysten af øen bør fjernes med græsningen, særligt i den øvre mere ferske del. Efter at rørene er blevet nedgræsset er det måske nødvendigt at fjerne noget mudder ved gravning.

Hvor det er muligt, bør naturlige lavninger oprensnes og vedligeholdes i fremtiden for at give bedre ynglemuligheder for de meget truede arter strandtudse og grønbroget tudse. Da der findes rigeligt med overvintringssteder på øen, kan placeringer af genoprettelsesaktiviteter afhænge udelukkende af den eksisterende struktur af vandhuller. Derfor forudses det at fokusere både på den vestlige og den østlige del af øen, hvor de store laguner også forefindes.

4.1. Opretholdelse af nuværende bevaringsstatus

- Overvågning af habitater og arter er omfattet af Naturstyrelsens NOVANA program.
- Vurdering af habitatkvalitet for arter og anbefalinger til forbedring af pleje varetages ligeledes af Naturstyrelsen via NOVANA programmet.
- Opretholdelse af græsningsområde og fremtidig pleje. Opretholdelse af og overvågning af vegetationsstruktur varetages af Ærø Kommune.
- Opretholdelse af vandstanden i yngletiden varetages ligeledes af Ærø Kommune.
- Til forbedring af vegetationsstruktur ved slåning, fjernelse af buskads m.v. kan der søges tilskud via NaturErhvervstyrelsen.
- Aktiviteter for at holde lavninger og vandhuller i god tilstand til yngel af strandtudse og grønbroget tudse varetages af Naturstyrelsen.

4.2. **Forbedret bevaringsstatus**

- For padderne skal det sikres stabile eller voksende bestandstørrelser.
- For fugle bør man sørge for, at lokaliteten er klar til genindvandring af Klyde.
- Øen bør være rævefri og gerne fri for sølvmågekolonier for at øge mængden af ynglefugle fra fugledirektivets bilag I bl.a. klyde og havterne.

5. English summary

The project has improved the conservation status on Halmø by:

- Restoration of 2 lagoons, one on each end of the island.
- Restoration of 5 natural depressions.
- Clearing of *Crategus* and Japanese Rose close to lagoons in the eastern and western part of the island.
- Expanding the grazing area and improving grazing by introduction of whole year grazing with robust cattle.

To maintain the achieved conservation status it is needed to:

- Keep the grazing pressure by the whole year grazing, funded by agro-environmental schemes.
- Maintain water level of natural depressions.
- Monitor vegetation structure and the spread of *Rosa rugosa* and *Crategus* and clear if necessary.
- Monitor and keep depressions in good condition for breeding *Bufo calamita*.

To improve the conservation status it is needed to:

- Increase the number of cattle to about 2 animals per hectare.
- Clear additional unwanted vegetation to improve conditions for toads and waders.
- Further restore and maintain natural depressions.

6. Kort

